

หนังสือชุดความรู้

กระบวนการทัศน์และหลักคิด ที่เหมาะสมสำหรับคนไทย

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย

และ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. เกียนฉาย ภิระนันท์

รับผิดชอบ

จิตสาธารณะ

วินัย

สุจริต

พอเพียง

คำนำ

เป้าหมายของการพัฒนาคนไทยตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี นั้นคนไทยต้องเป็นคนที่สมบูรณ์ มีสมรรถนะทางกาย มีจิตใจและจิตสำนึกที่ดีงาม มีสติปัญญา และมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต แต่คนไทยวันนี้ยังมีปัญหาสำคัญหลายประการ คือ ดูแลตัวเองไม่ดีพอ มีปัญหาด้านคุณธรรม ขาดความคิดสร้างสรรค์ มีปัญหาสุขภาพ ขาดดุลยพินิจ ไม่สามารถแยกแยะความดีความชั่วได้ เพราะบาง อ่อนไหว และดูแลลูกหลานไม่ดี ขาดการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้คนรุ่นหลัง

ดังนั้น การเตรียมคนจึงเป็นเรื่องสำคัญที่สุดของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ และหัวใจของการเตรียมคน คือการสร้างกระบวนทัศน์และหลักคิดที่เหมาะสมสำหรับคนไทยให้มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงเป็นพลังการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ

คณะอนุกรรมการเตรียมคนไทยสู่ศตวรรษที่ 21 จึงร่วมกับองค์กรภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคประชาสังคม และภาคเอกชน จัดงาน “สร้างกระบวนทัศน์และหลักคิดที่เหมาะสมสำหรับคนไทย” ขึ้น เพื่อรวมพลังขององค์กรและเครือข่ายทุกภาคส่วนที่เห็นความสำคัญ และมุ่งมั่นที่จะร่วมกันรณรงค์ส่งเสริมขับเคลื่อนการสร้างกระบวนทัศน์ และหลักคิดที่เหมาะสมสำหรับคนไทยให้ครอบคลุมคนทุกกลุ่ม ทุกพื้นที่ ทุกช่วงวัย ร่วมกันรณรงค์ความพอเพียง ความมีวินัย ซื่อสัตย์สุจริต มีจิตสาธารณะ และมีความรับผิดชอบ ให้เกิดขึ้นและดำรงอยู่ในจิตสำนึกและพฤติกรรม

ของคนไทย เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายที่คนไทยเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน

โดยคณะกรรมการเตรียมคนไทยสู่ศตวรรษที่ 21 ได้เล็งเห็นสาระสำคัญจากการบรรยายปาฐกถา “หลักคิดที่เหมาะสมสำหรับคนไทย” อันเป็นหลักแนวคิดสำคัญที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม จึงได้ดำเนินการเรียบเรียงเนื้อหาดังกล่าว โดยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้แก่เครือข่ายองค์กรภาคีและผู้สนใจทั่วไป

**งานสร้างกระบวนการค้น
และหลักคิดที่เหมาะสมสำหรับคนไทย**

.....

โดย ศาสตราจารย์กิตติคุณ
ดร.เทียนฉาย กีระนันท์

.....

วันพฤหัสบดีที่ 1 มีนาคม 2561
เวลา 09.30 – 10.00 น.
ณ หอประชุมเล็ก ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย

กราบเรียนท่านองคมนตรี ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์ เกษม วัฒนชัย ท่านผู้แทนสมาชิก องค์กร และหน่วยงานเครือข่ายที่เราจะร่วมประกาศเจตนารมณ์ จัดการสร้างกระบวนการทัศน์และหลักคิดที่พอเหมาะดีงามอันสมควรแก่คนไทย เพื่อก้าวไปข้างหน้าพร้อมกัน

ผมขออนุญาตใช้การเล่าความแทนการพูดถึงวัตถุประสงค์ในการกล่าวรายงานปกติ เพื่อให้หลายท่านที่มาร่วมกับเราในวันนี้ตามแนวทาง แนวคิด และหลักการไปพร้อมๆ กัน ในส่วนของความเป็นมาและเหตุผล ผมอยากทำความเข้าใจสักนิดหนึ่งว่า จากเป้าหมายของการดำเนินงานให้เป็นไปได้ตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่กำหนดสมรรถนะคนไทยในศตวรรษที่ 21 ให้มีคุณลักษณะ 3 ด้านดังนี้คือ

1 กาย : มีสมรรถนะทักษะสูงทางกาย

2 ใจ : มีจิตสำนึกวัฒนธรรมที่ดีงาม รู้ค่าความเป็นไทย มีความรับผิดชอบ

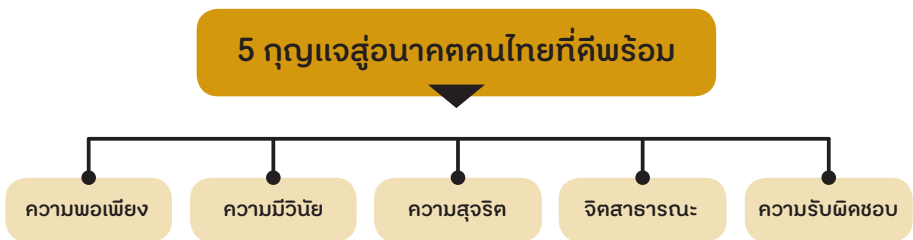
3 สติปัญญา : มีทักษะคิดวิเคราะห์ ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นนักคิด เป็นนักสร้างนวัตกรรม เป็นผู้ประกอบการ เป็นสิ่งสำคัญในการคิดวิเคราะห์ และเป็นผู้มีสติปัญญา

จากสถานการณ์ที่วิเคราะห์ในเอกสารสำคัญของยุทธศาสตร์ 20 ปี นั้น สภาวะของเรา (“เรา” คือ “คนไทย”) ในช่วงที่ผ่านมา มีปัญหาที่พอสสมควร ที่พอรวบรวมปัญหาหลักๆ ได้มี 5 - 6 ประการ เป็นเรื่องเกี่ยวกับการดูแลตัวเองไม่ดีพอ แนวโน้มการเสียชีวิตของคนไทยอันเกิดจากพฤติกรรมเสี่ยงนั้นมีมากขึ้น ทั้งเสี่ยงเรื่องอาหาร การกิน เสี่ยงเรื่องติดเหล้า เสี่ยงเรื่องสูบบุหรี่ อีกทั้งยังมีปัญหาด้านคุณธรรม ความไม่ค่อยมีวินัย ไม่ค่อยซื่อสัตย์สุจริต ไม่ค่อยมีจิต

สาธารณะ และขาดทักษะในการคัดกรอง รวมทั้งไม่ค่อยคำนึงถึงค่านิยมอันดี ขาดความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านคุณภาพเกิดขึ้นทุกช่วงวัย ดังที่เราเคยได้ยินเรื่องปัญหา IQ หรือ EQ ปัญหาที่เกิดจากการดูแลบุตรหลานไม่ดี และปัญหาบุตรหลานดูแลพ่อแม่ป่วยาตายายไม่ดี

วิกฤตที่สุดคือ การขาดทักษะชีวิตในการปรับตัว การขาดดุลพินิจในการเลือกรับ การเลือกใช้ชีวิตนวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างรู้เท่าทัน โดยเฉพาะเทคโนโลยีที่มาจากโซเชียลมีเดียซึ่งเข้ามาทำให้เราหลงเชื่อเร็วโดยมิได้ไตร่ตรองและไม่ทันตระหนักรู้ ฉะนั้นแล้วคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปเพื่อรองรับการปรับเปลี่ยนตามนโยบายไทยแลนด์ 4.0 จึงได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเตรียมคนไทยสู่ศตวรรษที่ 21

ส่วนสำคัญคือการขับเคลื่อนเพื่อสร้างกระบวนทัศน์ และหลักคิดใหม่ของคนไทยให้สอดคล้องกับนโยบายไทยแลนด์ 4.0 อันมีเป้าหมายคือ การเห็นคนไทยมีจิตสำนึก มีพฤติกรรมอันเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักที่ยาวไกล และการจะไปให้ถึงเป้าหมายนี้ได้ นั่นคงมีหลายวิธี โดย 5 หลักสำคัญที่จะกล่าวนี้น่าจะเป็นกุญแจไขไปสู่อนาคตได้

ประการแรก **ความพอเพียง** คล้ายกับการดำเนินชีวิตแบบทางสายกลาง มีเหตุมีผล ใช้ความรู้ในการตัดสินใจอย่างรอบคอบ มีความพอประมาณ ไม่เบียดเบียนตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม ไม่ประมาทรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง จริงๆ หลักทั้งหมดเราได้รับพระราชทานมาแล้วจากพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 และเราทุกคนก็ได้ปฏิญาณแล้วว่า จะรับใส่เกล้ามาเป็นหลักปฏิบัติในชีวิตและต้องไม่ลืม

ประการที่สองคือ **วินัย** การยึดมั่นความรับผิดชอบในหน้าที่ของตน ทั้งวินัยในตนเอง วินัยในองค์กร และวินัยในสังคม สิ่งสำคัญคือการทำตามหรือปฏิบัติตามในจริยธรรมหรือจรรยาบรรณ นอกเหนือจากการเคารพกฎหมาย

ประการที่สามคือ **ตัวหลักหรือหัวใจ** นั่นคือ ความสุจริต เรียกเต็มๆ คือความซื่อสัตย์สุจริต และความซื่อตรงอีกหนึ่งคำ ซื่อตรงและซื่อสัตย์นั้นคล้ายกันมากแต่ไม่เหมือนกันเสียทีเดียว ในความหมายนี้คือ การยึดมั่นยืนหยัดต่อการรักษาความจริงและความถูกต้องทั้งปวง กล่าวปฏิเสธการกระทำอันไม่ซื่อตรงและไม่ซื่อสัตย์ของบุคคลอื่นที่จะทำให้ส่วนรวมเกิดความเสียหาย เราต้องกล้าพอที่จะปฏิเสธสิ่งนี้

ประการที่สี่คือ **จิตสาธารณะ** คือการเป็นผู้ที่ใส่ใจต่อสังคม สาธารณะ อาสาลงมือทำอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะสิ่งที่ไม่ใช่หน้าที่หลักของตนเองด้วยความรัก ด้วยความสามัคคี เพื่อประโยชน์ของผู้อื่น สังคม ประเทศชาติ โดยมีได้หวังผลตอบแทน

ประการสุดท้ายคือ **ความรับผิดชอบต่อ** ผมคิดว่าเราพยายามให้ความหมายของคำว่า “ความรับผิดชอบต่อ” ซึ่งมันยากมาก ผมเชื่อ

ว่าทุกท่านในที่นี้เข้าใจว่าคืออะไร มันคือความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อครอบครัว ความรับผิดชอบต่อสังคม ความรับผิดชอบในสิ่งที่ท่านคิด พูด ทำ ฯลฯ ผมคิดว่านี่เป็นปัจจัยสำคัญทั้งหมด สำหรับการวางแนวทางดำเนินการในครั้งนี้

แนวทางสำคัญในการสร้างกระบวนการทัศน์และหลักคิดของคนไทย

- การรณรงค์กระบวนการทัศน์และหลักคิดใหม่
- การกำกับและควบคุมพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์
- การสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อปฏิบัติการ
- การยกระดับความสำเร็จและขยายผล
- การเชื่อมโยงทางนโยบาย

สิ่งหนึ่งที่พบคือ เมืองค์กร หน่วยงาน เครือข่าย บุคคล หรือ นิติบุคคลที่เห็นปัญหาตรงกันในเรื่องความพอเพียง ความมีวินัย ความสุจริต จิตสาธารณะ และความรับผิดชอบต่อผู้อื่นอย่างใดอย่างหนึ่ง และหลายอย่างในคุณธรรม 5 ตัวนี้มากเหลือเกินในประเทศ ส่วนหนึ่งเป็นตัวแทนที่นั่งอยู่ ณ ที่นี้ ที่สำคัญมากคือทุกองค์กร หน่วยงาน เครือข่าย บุคคล นิติบุคคลที่ทำเรื่องนี้เป็นไปในรูปแบบต่างคนต่างทำ จึงทำให้ไม่เกิดอะไรเป็นชิ้นอัน เพียงได้ประโยชน์แค่ชิ้นเล็กชิ้นน้อย

ประเทศของเราวันนี้ต้องการพลังที่จะสร้างกระบวนการทัศน์ และหลักคิดของคนไทยที่จะก้าวไปพร้อมกัน โดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง เพียงคนเดียว

ด้วยเหตุนี้ เราจึงหันมาพูดกันว่า ถ้าเป็นเช่นนั้นแล้วองค์กร หน่วยงาน เครือข่าย บุคคล นิติบุคคลที่ทำเรื่องนี้ เรามาจับมือเดิน หน้าไปด้วยกันใหม่เพื่อที่เราจะได้ไม่ต้องใช้เวลามาก เพราะถ้าเราจับ มือกันได้ภายในสิ้นปี พ.ศ. 2561 ก็น่าจะเห็นอะไรชัดเจนพอสมควร เพียงแค่ 2 ปีที่ผ่านมา หลายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมันจิตใจเราจนทำให้ มองเห็นว่าเราต้องรวมกันทำแล้ว ผมคิดว่านี่คือประเด็นสำคัญ คือ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือขึ้นเพื่อจัดการ เราไม่ต้องการสร้าง เครือข่ายที่เป็นทางการหรือแบบราชการ แต่เราอยากเห็นความ พร้อมเพรียงที่ทุกเครือข่ายพยักหน้าเห็นปัญหาตรงกันแล้วจับมือ ช่วยกันลุยแก้ปัญหาไปด้วยกัน

ในการจัดงานครั้งนี้อาจมีการกระจายข่าวออกไปไม่ทั่วถึง จึงทำให้เพื่อนอีกจำนวนมากทั้งองค์กร หน่วยงาน เครือข่ายไม่ได้ ร่วมในวันนี้ ฉะนั้นเราจะจัดงานขึ้นอีกครั้ง และมีการติดตามผล เพื่อให้ทราบผลก่อนสิ้นปี พ.ศ. 2561 แล้วหากไม่เพียงพอก็จะมี การจัดงานครั้งที่ 3

ขอฝากทุกท่านกระจายข่าว การรวมตัวของเครือข่ายไม่มีการจำกัดจำนวน หากเราเห็นตรงกัน เดินหน้าแล้วช่วยกันทำให้ ประเทศไทยของเราดีขึ้นให้ได้ แล้วกระบวนทัศน์กับหลักคิดที่สร้างขึ้น มานี้คงต้องศึกษาวิเคราะห์ให้ได้ว่าทำอย่างไรจึงยั่งยืนถึงปี พ.ศ. 2562, พ.ศ. 2563, พ.ศ. 2564, พ.ศ. 2565 ให้ได้ ไม่ใช่สิ้นปี พ.ศ. 2561 ก็ จบลงแล้ว เพราะเราเป็นคนที่ยืดหยุ่นง่าย งานนี้ต้องยั่งยืน ผมคิด ว่านั่นคือสาระสำคัญ

ส่วนภาระถัดจากนี้ เราจะดำเนินการอีกสองส่วนหลัก คือ เรื่องของการกำกับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น การไม่ทำตามกฎหมาย เนื่องจากกฎหมายบังคับไม่ทั่วถึง มีหลายมาตรฐาน ไม่ใช่แค่สองมาตรฐาน แต่เป็นร้อยมาตรฐานที่ประเดี๋ยวจับ ประเดี๋ยวมจับ ประเดี๋ยวจับ ประเดี๋ยวมจับ ซึ่งไม่ใช่แค่เรื่องกิจการของตำรวจเท่านั้น แต่ไปถึงทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมาย ทั้งเทศกาลและอื่นๆ ผมคิดว่าเราต้องทำเรื่องนี้ด้วย นั่นเป็นภารกิจที่คณะกรรมการเตรียมคนไทยสู่ศตวรรษที่ 21 ของเราสัญญาว่าเราจะทำ

อีกเรื่องหนึ่งที่ลืมไม่ได้และอนาคตคงเกิดขึ้นไม่ช้านี้ นั่นคือมาตรการในสังคม หรือ Social Sanction เพราะระบบตอนนี้ คนทำไม่ดีในสังคมไทยยังคงลอยนวล เราไม่สามารถทำอะไรระบบนี้ได้ ดังนั้น เราจึงต้องมีมาตรการในสังคม โดยเราอาจจะไม่พูดกับเขา ไม่เสียเวลา ไม่สังคมกับเขาได้ เราต้องมีเกณฑ์และมาตรการสังคม ซึ่งต้องช่วยกันคิด

สำหรับเครือข่าย องค์กร หน่วยงานใดที่ทำเรื่องต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันให้เดินหน้าต่อ เครือข่ายใดทำการรณรงค์เรื่องความพอเพียงให้เดินหน้าต่อ เชื่อเถอะครับ ใน 5 กุญแจหลักนี้ หากเดินหน้าพร้อมกัน เราจะได้เห็นอะไรดีๆ เกิดขึ้นในสังคมประเทศไทย

วันนี้ เจตนารมณ์สำคัญคือ การเชิญองค์กรหน่วยงานทั้งหลาย ซึ่งมั่นใจว่าเราจะเดินหน้าไปด้วยกันมารวมตัว และให้คำมั่นสัญญาในตอนท้ายของกำหนดการว่าเราจะร่วมกันจัดการสร้างกระบวนการทัศน์ และหลักคิดของคนไทยไปด้วยกัน

ปาฐกถา

“หลักคิดที่เหมาะสมสำหรับคนไทย”

โดยศาสตราจารย์เกียรติคุณ

นายแพทย์เกษม วัฒนชัย

งาน “สร้างกระบวนการทัศน์และหลักคิด
ที่เหมาะสมสำหรับคนไทย”

วันพฤหัสบดีที่ 1 มีนาคม 2561

เวลา 10.00 – 11.00 น.

ณ หอประชุมเล็ก ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย

ผมตั้งใจที่ได้นำเอาประสบการณ์ที่ทำอยู่เกือบ 10 ปีมาถ่ายทอด อันที่จริงผมมีส่วนเรื่องนี้น้อย คือมีส่วนในการรวบรวมที่จะนำเสนอเท่านั้นเอง ส่วนในการปรับความคิดของคนเพื่อรับการเปลี่ยนแปลง ที่จริงแล้วมนุษย์ทำมาตลอด ถ้าอารยธรรมไหนไม่สามารถปรับตัวได้ทันกับการเปลี่ยนแปลง อารยธรรมนั้นก็ล่มสลายไปเอง ไม่ว่าจะอารยธรรมอียิปต์ก็ดี อารยธรรมฮาร์ปปา (Harappa) ที่อินเดียก็ดี อารยธรรมเมโสโปเตเมียต่างก็ล่มสลายไป เพราะรับกับการเปลี่ยนแปลงใหญ่จากภายนอกไม่ได้ แต่ว่าถ้าอารยธรรมไหนเข้มแข็งก็จะสามารถรับมือและปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้ แล้วอารยธรรมนั้นก็จะมีชณะและอยู่นาน ที่จริงอารยธรรมหลักของโลกตลอดห้าพันปีมานี้ เขาพูดกันว่ามีอารยธรรมของจีนที่ทนแดดทนฝนมาจนถึงบัดนี้ แต่ก็มีส่วนเศษที่แบ่งแยกอยู่บ้าง

ในเรื่องการปรับตัวเป็นสิ่งสำคัญมาก บ้านเมืองเรามีการปรับตัวมาตลอด ในระยะเวลา 700 กว่าปีที่คนไทยเรามีความสามารถ เพราะว่ามีสิ่งแปลกใหม่รุกรานเข้ามาอยู่ตลอดเวลาโดยเรามีหลักฐานเรียนรู้อยู่ในช่วงประวัติศาสตร์ 200 ปี จะเห็นเหตุการณ์หลักๆ ที่ผ่านมาของบ้านเมืองว่ามีการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาโดยตลอดดังนี้

ประวัติศาสตร์ยุครัตนโกสินทร์

1. การฟื้นฟูและบูรณะบ้านเมือง (ร.1-ร.3) เมื่อครั้งรัชกาลที่ 1 ขึ้นครองราชย์นั้น เราเจอศึกใหญ่สงครามเก้าทัพ ตอนนั้นแทบแย่

เพราะท่านสร้างกรุงเทพฯ แต่ยังไม่ทันได้สร้างกำแพงเมือง พม่าก็ยกทัพมาแล้ว เราได้ใช้ยุทธศาสตร์ชายแดนไม่ยอมให้พม่ารุกเข้ามา และพยายามปรับยุทธศาสตร์ของกองทัพ มีการจัดระเบียบบ้านเมืองในทุกเรื่อง เช่น มีกฎหมายตราสามดวง ซึ่งถือว่าเป็นการปรับตัวครั้งใหญ่

2. การเปิดความสัมพันธ์กับต่างประเทศ (ร.3-ร.5) ในสมัยนี้มีฝรั่งเข้ามาพร้อมด้วยเทคโนโลยีและอำนาจที่เหนือกว่า ไม่ว่าจะด้วยเรื่องอาวุธ อำนาจเงิน เศรษฐกิจ การเมือง ซึ่งทำให้เราต้องปรับตัวอย่างหนัก เวลานั้นมีทั้งมิชชันนารี นักธุรกิจฝรั่ง รวมถึงคนด้านกงสุลที่ต่างอยากเข้ามาทำสัญญาใหม่ๆ กับสยามเพื่อต้องการขยายตลาดและอาณาเขต เราจึงต้องปรับตัวมาก มิเช่นนั้นเราเสร็จ

3. การรักษาเอกราชให้พ้นภัยจักรวรรดินิยม (ร.4-ร.6) ถือเป็นช่วงที่ต้องปรับตัวหนักที่สุด เพราะต้องรักษาไว้ซึ่งเอกราชให้ได้ รัชกาลที่ 5 ทรงเหน็ดเหนื่อยที่สุดเพราะต้องปรับมากที่สุด ที่เราใช้คำว่าปฏิรูปประเทศถือว่รัชกาลที่ 1 และรัชกาลที่ 5 คือการปฏิรูปประเทศชาติอันแท้จริง เห็นได้ชัดคือการเลิกทาสและเลิกไพร่ อีกสิ่งหนึ่งคือ เวลานั้นโครงสร้างการบริหารประเทศเป็นแบบเวียงวัง คลังนา มีเสนาบดีสองฝ่าย คือฝ่ายพลเรือนกับฝ่ายทหาร ท่านทรงตั้งกระทรวงขึ้นมา 12 กระทรวง และทรงทำให้คนไทยรู้จักวิธีคือ การอ่านออกเขียนได้ จะเอาบที่ไหนมาสร้างโรงเรียน จะหาครูที่ไหน มาสอน จะเอาเด็กที่ไหนมาเรียน ทุกอย่างนี้คือโจทย์ของท่าน จนได้มีการเรียนการสอนที่วัด วิชาใดที่พระสอนได้ก็นิมนต์ให้พระท่านสอน วิชาใดที่พระไม่มีความรู้ ให้หาเอาฆราวาสมาสอน

มีฝรั่งที่สนใจประเทศสยามได้เข้ามาและชื่นชมในพระปรีชาสามารถของรัชกาลที่ 5 เมื่อสิ้นรัชสมัยของพระองค์ก็อย่างที่ท่านทราบกันดี พระองค์ท่านได้สร้างโรงเรียนไว้มากกว่า 3,000 แห่ง อยู่ในกรุงเทพฯ 400 กว่าแห่ง โดยใช้ระยะเวลาไม่นาน อีกทั้งท่านยังทรงสร้างโรงเรียนทั่วไปเพื่อให้เด็กทั่วไปได้มีโอกาสเรียนหนังสือ และมีโรงเรียนชั้นสูงสำหรับข้าราชการ โรงเรียนแพทย์ โรงเรียนสำหรับเกษตรป่าไม้ เป็นต้น

รัชกาลที่ 5 ทรงปรับทุกอย่าง ในขณะที่ฝรั่งเศสและอังกฤษก็อยากได้สยามเป็นเมืองขึ้น มีการส่งเรือรบเข้ามา ท่านต้องใช้ยุทธศาสตร์มากมายเพื่อให้ประเทศรอดพ้น และทำให้คนไทยมีคุณภาพ เปลี่ยนจากคนไทยที่คิดแบบเดิมเป็นคนไทยที่คิดแบบใหม่ และสู้อย่างยิ่ง

4. การเข้าสู่ประชาคมโลกบนความเสมอภาค (ร.6) รัชกาลที่ 6 ท่านทรงเป็นกษัตริย์พระองค์แรกที่ไม่เรียนทหารที่ต่างประเทศ ตอนนั้นเกิดสงครามโลกขึ้นที่ยุโรป ท่านทราบว่าประเทศใดมีพลังอำนาจท่านก็ประกาศเข้าข้างประเทศที่ชนะ ท่านทรงแก้พันธสัญญาที่ฝรั่งเคยเอาเปรียบไว้ตั้งแต่รัชกาลก่อน โดยแก้ไขให้มีความเสมอภาค เช่น สิทธิเสรีภาพนอกอาณาเขต เป็นต้น

5. การเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองประเทศ (ร.7) เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2475

6. การกู้ชาติในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 (ร.8) รัชกาลที่ 8 ท่านยังทรงพระเยาว์จึงยังไม่ขึ้นครองราชย์ มีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ และในสมัยนั้นโชคร้าย เกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งมาเกิดใน

บ้านเรา ญีปุ่นมายึดบ้านเราหมดเลย ทำให้รัฐบาลไทยไม่มีทางเลือกอื่นจึงจำเป็นต้องประกาศเข้าข้างญีปุ่น และสุดท้ายก็กลายเป็นสงคราม แต่โชคดีที่เรามีเสรีไทยทั้งในสยาม อังกฤษ และอเมริกา นำโดยหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมทกับท่านปรีดี พนมยงค์จึงทำให้เรารอดมาได้

7. การพัฒนาเศรษฐกิจภายใต้ทุนนิยมโลกาภิวัตน์ (ร.9) ช่วง 70 ปีที่เราพัฒนาประเทศในรูปแบบทุนนิยมและโลกาภิวัตน์ ในช่วงนี้เราเริ่มมีแผนพัฒนาประเทศทุกๆ 5 ปีแล้ว (เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2504) ทำให้เรามีแผนการใช้งบประมาณแผ่นดิน เงินที่เก็บภาษีได้จากราษฎรจึงมีทิศทางการนำไปใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนาประเทศ โดยเราต้องทำให้คนไทยรับรู้ว่ภาษีคือเงินของเขาซึ่งรัฐบาลที่เขาเลือกต้องทำให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนและประเทศชาติทุกบาททุกสตางค์

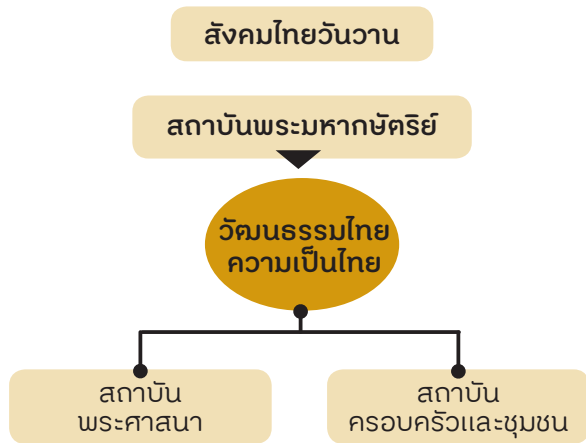
อัตลักษณ์ชาวสยาม : หรรษา-อารี

ตอนปลายสมัยรัชกาลที่ 3 มีฝรั่งเข้ามาที่วัดคอนเซ็ปชัญ ซึ่งเป็นพระสังฆราชปลเลอกัวซ์ วัดคอนเซ็ปชัญอยู่ติดกับวัดราชาธิวาสราชวรวิหารซึ่งรัชกาลที่ 4 ทรงผนวชอยู่เป็นพระภิกษุมงกุฎ ท่านทั้งสองจึงเหมือนมีบ้านติดกัน พอสนิทสนมกันก็ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ภาษาของกันและกัน มีหนังสือก็แบ่งปันกันอ่าน รัชกาลที่ 4 ทรงเก่งภาษาอังกฤษ สามารถเขียนหนังสือและจดหมายได้จนเป็นพระบิดาแห่งดาราศาสตร์และวิทยาศาสตร์ เพราะภาษาอังกฤษช่วยเปิดโลกทัศน์ให้ท่านได้ทรงเรียนรู้ศาสตร์เหล่านี้

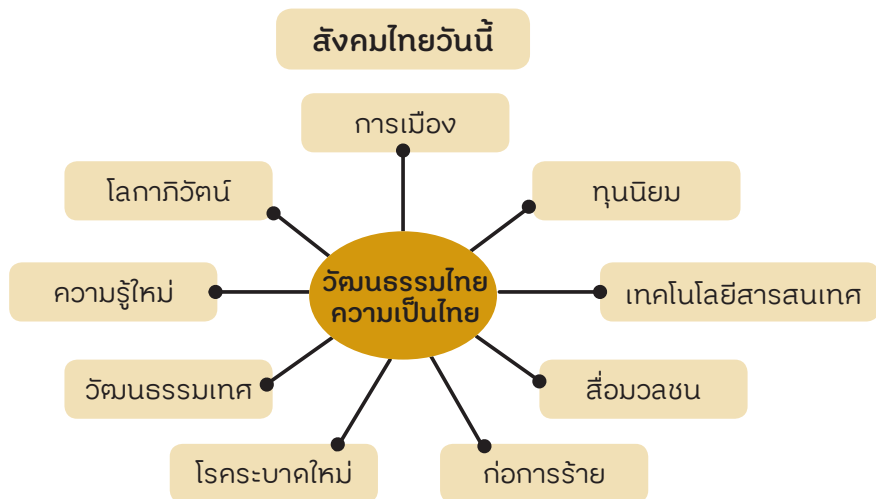
ในวันนี้ เราบอกว่าเราต้องมี Digital skill เพื่อจะเปิดโลกสู่ อะไรใหม่ๆ รัชกาลที่ 4 จึงทรงเป็นตัวอย่าง คำถามคือ เด็กในเมืองใหญ่มีความพร้อมในการเรียนรู้ Digital skill และ Digital literacy อยู่แล้ว แต่เด็กบ้านนอกเราจะทำอย่างไรเราจะทำเหมือนรัชกาลที่ 5 ไหมที่ทุกคนต้องอ่านออกเขียนได้ พอมาถึงรัชกาลที่ 6-8 ทุกคนต้องเข้าห้องเรียนและมีการศึกษาสูงขึ้นเรื่อยๆ มาวันนี้ทุกคนต้องมี Digital skill และ Digital literacy มันเป็นความท้าทายใหญ่และ เราสามารถจัดหาให้เด็กเหล่านี้ได้ไหม

พระสังฆราชปัลเลอกัวซ์ ท่านแต่งตำราแบบเรียนเร็วภาษาไทย เพื่อให้นักเรียนทุกคนได้เรียนจากหนังสือ “เล่าเรื่องกรุงสยาม” ท่านสังฆราชได้บรรยายคุณลักษณะและนิสัยของชาวสยาม ในภาพรวมว่า

“...อธยาศัยอันอ่อนโยนและมีมนุษยธรรม
ผู้เยาว์เอาใจใส่ให้ความเคารพและ
ปรนนิบัติวิคตาทกบิตามารดาเป็นอันดี
บ้านเรือน เสื้อผ้า และร่างกายสะอาดหมดจด
ไปเสียทั้งสิ้น คนไทยสุภาพ อารยวิสัย
ร่าเริง ยึดมั่นในพระพุทธศาสนา ”

วัฒนธรรมไทย ความเป็นไทยมีสถาบันพระมหากษัตริย์ สถาบันศาสนา สถาบันครอบครัวและชุมชน ที่พ่อแม่สอนลูก ปู่ย่า ตายายสอนหลาน พี่สอนน้อง ในสมัยก่อนคนไทยรักกัน และคนไทยให้ความสำคัญกับสิ่งเหล่านี้ซึ่งเป็นสิ่งดี ถือเป็นต้นทุนที่ดีมาก ทำอย่างไรสิ่งเหล่านี้จึงจะกลับมา

เมื่อหันมามองสังคมไทยวันนี้

- จากการเปลี่ยนแปลงการเมืองหลังปี พ.ศ. 2475 กระแสโลกาภิวัตน์ได้เข้ามาและแรงมากขึ้น
- เรามีความรู้ใหม่ๆ แล้วเราทันเขาหรือไม่
- วัฒนธรรมต่างประเทศ เช่น เกาหลีใต้
- เกิดโรคระบาดใหม่ซึ่งแพทย์ต้องรับมือ และมีความน่าเป็นห่วงอย่างมาก
- การก่อการร้ายยังเป็นปัญหา
- สื่อมวลชนต้องเปลี่ยนบทบาทใหม่ และจะทำอย่างไร
- มีเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งเป็นหัวใจประกอบการตัดสินใจครั้งยิ่งใหญ่ในการเปลี่ยนแปลง เราจะปรับตัวอย่างไรให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงนั้น

เรื่องทุนนิยม เป็นความเห็นของนักเศรษฐศาสตร์ออสเตรเลียน ปี 2008 มีการแบ่งทุนนิยมเป็น 2 พวกคือ พวกตึกแตนและพวกผึ้ง พวกตึกแตนเป็นพวกที่กินหมดทั้งไร่ ทั้งซากให้ชาวไร่นั่งร้องไห้ ส่วนพวกผึ้งเป็นพวกทุนนิยมคุณธรรม ผึ้งที่กินน้ำหวานแล้วช่วยผสมเกสร ทำให้ชาวไร่ได้เก็บเกี่ยวผล นักธุรกิจที่เป็นตึกแตนคือกลุ่มทุนนิยมสามัญที่ต้องการ Maximize profit เป็นนักธุรกิจที่ทำลายได้ทุกอย่าง ผิดกฎหมายก็จะทำ ทำลายป่าไม้ก็จะทำ ทำลายแหล่งน้ำก็จะทำ ทำลายแหล่งวัฒนธรรมก็จะทำ ขอเพียงให้ธุรกิจได้กำไรมากที่สุด ส่วนนักธุรกิจผึ้ง เป็น Optimize profit มุ่งเน้นกำไรพอสมควรแต่อยู่ภายใต้ขอบเขตและทำตามกฎหมายศีลธรรม ไม่ทำลายธรรมชาติ ไม่ทำลายสังคม บริษัทอยู่ได้ สังคมและประเทศชาติอยู่ได้

แนวโน้มสังคมไทย

1. การเปิดสู่สากลมากขึ้นในช่วงหลังสงครามเย็น และละเลย “ความเป็นไทย-วัฒนธรรมไทย”
2. “ทุนนิยม” แทนที่ “ธรรมนิยม” ทุกวันนี้เรายกมือไหว้คนมีเงินมีอำนาจแทนที่จะไหว้คนเฒ่าคนแก่ที่ควรเคารพ
3. เมืองขยายและเข้มแข็งกว่าชนบทซึ่งกำลังหดเล็กและอ่อนแอลงเรื่อยๆ
4. เด็กเกิดน้อยลง – คนแก่มากขึ้น ครอบครัวเปราะบาง สมัยนี้โครงสร้างเด็กเกิดน้อยลงมาก โรงเรียนในชนบทหลายพื้นที่ปิดตัวลง
5. “วิถีคิด - ค่านิยม - ระบบคุณธรรม” กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ถึงเวลาที่เราจะมาตั้งโจทย์ร่วมกันว่าจะรักษากระบวนการทัศน
เดิมอย่างไร เราจะปล่อยให้กระแสโลกาภิวัตน์นำพาเราลงเหวหรือ
เราจะสร้างพลังขึ้นมาเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมไทย ตรงนี้เป็นจุด
สำคัญที่เราต้องตั้งคำถามว่าจะนำพาสังคมไปอย่างไร

สังคมไทยเมื่อปี พ.ศ. 2518 (ท่านพุทธทาสภิกขุ)

สังคมไทยเมื่อปีพ.ศ. 2518 ซึ่งท่านพุทธทาสภิกขุกล่าวว่าขณะนั้น
ศีลธรรมแพบ (เหลืออยู่น้อยเต็มที) การศึกษาเฟด (ออกนอก
ร่องรอยของธรรมะ) ประชาธิปไตยเพื่อ (ให้กิเลสมนุษย์บัญญัติ)
เยาวชนฟุ้ง – สังคมเฟะ (มัวเมาในเพศ รส และเมรัย) ศาสนาฟั่น
(มีแต่เปลือกปลอมปน) ประเทศชาติฟอน (ตัวหนอนหลายชนิด
ไซฟอนประเทศ) ฯลฯ พบว่าปัญหาที่เราพูดนี้เป็นปัญหาเดิมๆ และ
เป็นปัญหาของคนไทยในปัจจุบัน

ปัญหาของคนไทยในปัจจุบัน

1. มีความเหลื่อมล้ำทุกด้าน ทั้งด้านการศึกษา ฐานะ และสังคม
2. อิทธิพลมืด มีภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน กระบวนการยุติธรรม
ไม่สามารถให้ความเที่ยงธรรมได้
3. ทุกข์จากหนี้ครัวเรือน และเกิดภาวะครอบครัวร้างฉาน
4. ปัญหาสุขภาพ
5. อุบัติเหตุ – อุบัติภัย

ประเด็นหลักของชาติ

1. ทุจริตคอร์รัปชันทุกหย่อมหยຳ ดังที่พบอยู่ในสังคมเรา แม้แต่ในสถาบันการศึกษา ผมโตมาด้วยความเชื่อที่ว่าคอร์รัปชันอยู่กับประเทศไทย ซึ่งขณะนี้ท่านอาจารย์เทียนฉายกำลังจะแก้ปัญหานี้ให้หมดไป ผมไม่เชื่อ แต่คงเบาใจ แต่ถ้าเราร่วมมือช่วยกันอย่างจริงจัง ปัญหานี้จะลดลงด้วยการใช้การลงโทษทางสังคม (Social Sanction)

2. การเมืองใช้นโยบายประชานิยมที่ขาดความรับผิดชอบ
ยกตัวอย่างในประเทศญี่ปุ่น พ่อเป็นข้าราชการระดับกลาง แม่เป็นแม่บ้านและเป็นกรรมการในอำเภอ ลูกอยู่โรงเรียน วันหนึ่งพ่อถูกจับได้ว่าคอร์รัปชัน พ่อจำเป็นต้องทำฮาราคิริ (คว้านท้อง) ไม่สามารถกลับไปเจอลูกเมียได้ คนเป็นแม่ไม่สามารถเข้าสังคมได้อีกต่อไป ลูกไล่ออกเพราะสามีกินบ้านกินเมืองจึงไม่มีใครอยากคบ ลูกไปโรงเรียนก็ไม่มีใครพูดด้วย พ่อจึงอยู่ไม่ได้ทำให้ต้องฆ่าตัวตาย ซึ่งตรงกันข้ามกับประเทศไทยโดยสิ้นเชิงที่คอร์รัปชันมาแล้วร้ายเกินถูกจับก็มีไม่ถูกจับก็มี สมบัติเป็นของลูกก็มี แต่ก็ไม่มี การลงโทษทางสังคม มีแต่ยกมือไหว้ด้วยซ้ำ ทั้งที่รู้ว่าสามีเขาไปโกงบ้านโกงเมืองมา มันต่างกันมาก ขอฝากเรื่อง Social Sanction นี้กับท่านสุวิทย์ เมษินทรีย์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีและคณะกรรมการชุดนี้ให้ช่วยกัน รวมทั้งฝากสื่อมวลชนให้ยกตัวอย่างหลายๆ ให้เข้าไปในสมองเด็ก เพราะเมื่อปี พ.ศ. 2556 ได้ทำการสำรวจถามเด็กว่าเคยโกงข้อสอบไหม 82 เปอร์เซ็นต์บอกว่า “เคย” การสำรวจทำทุก 2 ปี ซึ่งกราฟขึ้นตลอด

3. โลก - โกรธ - หลง คือเครื่องมือในการโฆษณาสินค้า และการโฆษณาชวนเชื่อ การแก้ปัญหาที่สื่อมวลชนต้องร่วมด้วย ช่วยกัน

4. วิกฤตคุณธรรม เช่น เรื่องการโกงในห้องสอบ และการลอก การบ้านเพื่อนที่ถูกมองเป็นเรื่องปกตินั้น เราต้องมีการปรับกระบวนการทัศนคติของเด็กรุ่นใหม่

คนไทยกับคนอเมริกันต่างกันอย่างไร

เมื่อปี พ.ศ. 2546 จำวุฒดีซึ่งเป็นคนไทยไปเป็นจำ ที่แอล.เอ. แล้วมีผู้สื่อข่าวถามเขาว่าคนไทยกับคนอเมริกันต่างกันอย่างไร

คนไทยกับคนอเมริกันต่างกันอย่างไร

คนไทยกลัวตำรวจ แต่ไม่กลัวกฎหมาย คนอเมริกันเคารพกฎหมาย แต่ไม่กลัวตำรวจ

“จำวุฒดี” วรวุฒิ อิทธิรักษ์ดีพงศ์ (มติชน - 26 ต.ค.46)

คำกล่าวของจำวัดดีซึ่งเปรียบเทียบระหว่างคนไทยกับคนอเมริกันมีนัยสำคัญ ทำอย่างไรให้เราเปลี่ยนความคิดตรงนี้ได้ วินัยนั้นต้องเริ่มตั้งแต่เด็กและการจะสร้างคุณธรรมต้องเริ่มตั้งแต่เด็กเช่นกัน

ทำอย่างไรให้เปลี่ยนกระบวนทัศน์ตรงนี้

ผมชื่นชมโรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัยในล้นเกล้ารัชกาลที่ 6 อันมีนโยบายให้เด็กต้องเล่นกีฬาและต้องเคารพกฎเกณฑ์ของกีฬา วินัยต้องเริ่มต้นจากเด็ก ไม่ใช่ว่าโกงอย่างไรก็ได้ให้โรงเรียนทนชนะ มิเช่นนั้นก็จะเป็นการโกงให้ชนะแบบนี้ไปเรื่อยๆ ซึ่งผมคิดว่า 5 ข้อ “พอเพียง วินัย สุจริต จิตสาธารณะ และรับผิดชอบ” ของอาจารย์เทียนฉายต้องเริ่มจากเด็กทั้งนั้นเลย แล้วสังคมไทยมีทุนใหม่

ทุนของสังคมไทย

สถาบันหลักของไทยแต่โบราณ อันได้แก่ สถาบันพระมหากษัตริย์ สถาบันศาสนา และสถาบันประชาชน เป็นทุนของสังคมไทยที่ถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ซึ่งปัจจุบันมีแต่จะลดน้อยลง เราจำเป็นต้องรักษา และสร้างคุณค่าของทุนสังคมให้มากขึ้นเรื่อยๆ ยกตัวอย่างเช่น ด้านสถาบันศาสนากำลังน่าจะดีขึ้น เนื่องจากสมเด็จพระสังฆราชกำลังปรับวิถีคิดใหม่ให้สังคม เช่น การนำพระเครื่องออกจากโบสถ์ ทั้งนี้หากสถาบันศาสนาหรือการเมืองมีเรื่องธุรกิจเข้ามาเกี่ยวข้องก็จะทำให้เกิดปัญหาตามมา และนั่นคือรากของปัญหา

ทุนของสังคมไทย

สถาบันหลักของไทยแต่โบราณ

โรคระบาดใหม่

สถาบัน ศาสนา

การก่อการร้าย

มรดกของสังคมไทย

มรดกของสังคมไทยที่ถ่ายทอดจากบรรพบุรุษนั้น ได้แก่

1. น้ำใจคนไทย คือความเอื้ออาทร เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน มีงานวิจัยที่ถามชาวต่างชาติว่าทำไมถึงชอบมาประเทศไทย คำตอบที่ได้รับคือ

- ความมีน้ำใจของคนไทย
- อาหารการกินอร่อย
- วัฒนธรรมงดงาม
- ธรรมชาติ
- ค่าครองชีพไม่แพง

น้ำใจคนไทย ถือเป็นหัวใจสำคัญที่ต้องปลูกฝังคนรุ่นใหม่ ไม่ใช่แค่การแหงหน้าหรือแหงข้างหลังเพื่อน ความสามัคคีจะไม่เกิดขึ้น หากเราไม่สร้าง ไม่บ่มให้คนรุ่นใหม่มีน้ำใจซึ่งกันและกัน

2. ความเคารพผู้ใหญ่ และความกตัญญูทวดเวที เช่น การยกมือไหว้ผู้หลักผู้ใหญ่

3. ความเมตตาปราณีต่อเด็กและผู้เยาว์ ต่อผู้ตกทุกข์ได้ยาก มีองค์กรการกุศลที่คอยให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันมากมาย

4. การรวมตัวกันของชุมชนในรูปแบบต่างๆ
5. ภูมิปัญญาไทย
6. วัฒนธรรมไทย
7. ความเป็นไทย

สิ่งเหล่านี้คือทุนของเราที่ควรนำไปปลูกฝังให้เด็กรุ่นใหม่ได้เห็นคุณค่าโดยการนำเสนอผ่าน Social Media เพราะหากคนในชาติลืมนรากฐานของตน ชาติจะไม่เหลืออะไร พวกเราต้องให้ความสำคัญกับทุนที่บรรพบุรุษของเราสั่งสมและถ่ายทอดมายังรุ่นของเราด้วย

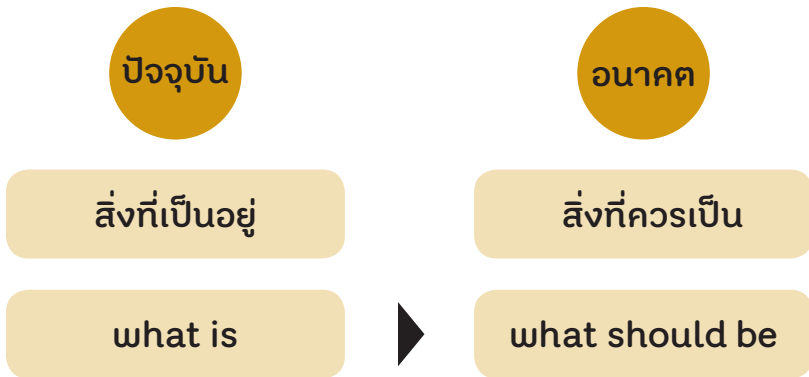
ความร่ำรวยของวัฒนธรรมไทย

ท่านสันตติภิกขุ ซึ่งเป็นพระฝรั่งได้เทศน์เรื่องนี้ไว้เมื่อยี่สิบปีที่แล้วว่าความร่ำรวยของวัฒนธรรมไทย คือ

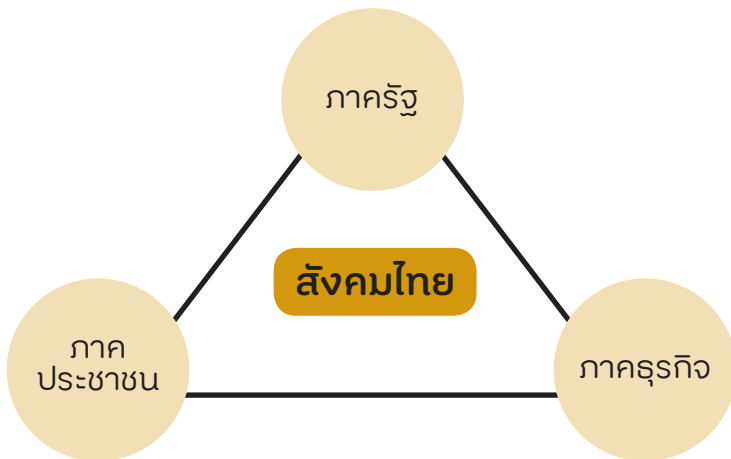
1. ยึดทางสายกลาง คือ มีความพอเพียง พอเหมาะ พอดี พอควร พองาม หรือหลักพุทธศาสนาคือมัชฌิมาปฏิปทา
2. ไกล่ชิดธรรมชาติ
3. ชาญฉลาดในการผสมผสานระหว่างของเก่ากับของใหม่ เป็นสิ่งที่คนไทยเก่งมากในการผสมผสานและปรับตัวได้ เช่น กรณีการส่งคนไปเรียนต่างประเทศในสมัยรัชกาลที่ 5 เพื่อกลับมารับมือฝรั่ง หลังจากนั้นได้มีการตั้งโรงเรียนชั้นสูงเพื่อให้นำความรู้มาพัฒนาประเทศชาติ จะได้ไม่ต้องส่งคนไทยไปเรียนที่ยุโรปอีก ตอนที่ท่านส่งเด็กไทยไปเรียนเมืองนอก ได้บอกว่าไม่ได้ส่งไปเรียนให้เป็นฝรั่ง แต่ส่งไปเรียนเพื่อให้เป็นคนไทยที่มีความรู้เสมอฝรั่ง
4. พุทธธรรมยังอยู่ในจิตใจของคนไทย

พลังหนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

นี่คือสิ่งที่เรากำลังทำอยู่และเชิญชวนให้ทุกท่านทำ จากปัจจุบันกับสิ่งที่เป็นอยู่ ไปสู่นาคตกับสิ่งที่ควรเป็น

ทุกภาคส่วนล้วนมีความรับผิดชอบต่อสังคม

ผมเห็นด้วยกับอาจารย์เทียนฉายเป็นอย่างยิ่ง แต่ทว่าเรามี 227 ภาคียังไม่เพียงพอ ในวันนี้มีหน่วยงานองค์กรต่างๆ มาร่วมเป็นจำนวนถึง 227 เครือข่าย ถือเป็นความร่วมมือที่สำคัญ แต่อย่างไร เราต้องก้าวไปให้มากกว่านี้ ต้องเข้าไปให้ถึงรากหญ้าและขยายไปให้มากขึ้นเรื่อยๆ โดยคิดเสมอว่าสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคธุรกิจ ทุกภาคส่วนล้วนมีความรับผิดชอบต่อสังคม ร่วมมือร่วมใจทำให้เกิดความสำเร็จ

“For mistakes of the moment, generations may have to pay the price.” Urdu proverb.

“ทำผิดพลาดในวันนี้ อาจต้องให้ชนรุ่นหลังหลายๆ รุ่นชดเชยก็ได้” ภาษิตฮินดู

ความรู้กับคุณธรรมจะต้องเป็นเรื่องเดียวกัน

“ให้มีความวิตกไปว่า เด็กชั้นหลังจะห่างเหินจากศาสนา จนเลยกลายเป็นคนไม่มีธรรมในใจมากขึ้น... คนที่ไม่มีธรรมเป็นเครื่องดำเนินตาม คงจะหันไปทางทุจริตโดยมาก ถ้ารู้น้อยก็โกงไม่ใคร่คล่อง ฎโกงไม่สนิท ถ้ารู้มากก็โกงคล่องขึ้นและโกงพิสดารมากขึ้น”

(พระราชหัตถเลขา สั้นเกล้ารัชกาลที่ 5 พ.ศ. 2441)

จากพระราชหัตถเลขาของรัชกาลที่ 5 ตอนพาเด็กออกจากวัดแล้วนำไปเข้าโรงเรียน เด็กผู้ชายไปเรียนหนังสือที่วัดกับพระทุกเช้า ความหมายคือ เมื่อนำเด็กออกจากวัดแล้วก็จำเป็นต้องสั่งสอนเรื่องคุณธรรม อย่างที่ มิเช่นนั้นเด็กก็ไม่มีธรรมะในใจ ยิ่งมีความรู้สูงยิ่งโกงมากขึ้น และเห็นช่องทางในการทุจริตมากขึ้นด้วยเช่นกัน

ประโยคนี้น่าจะทำเป็นศิลาจารึกติดหน้ากระทรวงศึกษาธิการ ด้วยก็คงดี เพื่อเป็นสิ่งเตือนสติในตัวตน และเป็นนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ

“ ประเทศชาติของเราจะเจริญหรือเสื่อมลงนั้น
ย่อมขึ้นอยู่กับการศึกษาของประชาชนแต่ละคน
เป็นสำคัญ ผลการศึกษาอบรมในวันนี้จะเป็นเครื่องกำหนด
อนาคตของชาติในวันข้างหน้า...”

พระบรมราโชวาท รัชกาลที่ 9

ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5 กรกฎาคม 2505

ให้สังเกตว่าท่านใช้คำว่า “การศึกษาของประชาชน” ไม่ได้หมายถึงการศึกษาของเด็กและเยาวชนเท่านั้น ดังนั้นต้องครอบคลุมถึงการศึกษาของผู้ใหญ่และผู้สูงอายุด้วย ถ้าเราเห็นว่าผู้สูงอายุเป็นมรดกของประเทศไทย ก็จะต้องทำให้พิเศษขึ้นเรื่อยๆ ไม่ว่าจะเป็นการเปิดโรงเรียนผู้สูงอายุ การมีศูนย์การเรียนรู้ผู้สูงอายุ แล้วให้ท่านเลือกให้ตรงกับชีวิตเพื่อให้เกิดคุณค่าสูงสุดต่อตัวท่าน ครอบครัว และชุมชน

ตอนนี้ที่ทำมากๆ ก็จะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งยังไม่เพียงพอ มหาวิทยาลัยและหน่วยงานท้องถิ่นควรเข้าไปช่วยโรงเรียน

ผู้สูงอายุเหล่านั้น เพราะ 1 ใน 3 ของผู้สูงอายุพึ่งพาตนเองได้ หากเราช่วยให้อีก 2 ส่วนของผู้สูงอายุขยับขึ้นมาพึ่งพาตนเองได้เช่นกันก็จะเป็นการดี แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าเราให้การศึกษากับผู้สูงอายุอย่างไร

ประโยคที่สองของพระบรมราโชวาทที่ว่า “ผลการศึกษาอบรมในวันนี้จะเป็นเครื่องกำหนดอนาคตของชาติในวันข้างหน้า...” การศึกษาอบรม ทำไมต้องมีคำว่า “อบรม”

“...ผู้ที่เป็นครูอาจารย์นั้น ใ้ว่าจะมีแต่ความรู้ในทางวิชาการ และในทางการสอนเท่านั้นก็หาไม่ จะต้องรู้จักอบรมเด็กทั้งในด้านศีลธรรมจรรยาและวัฒนธรรม รวมทั้งให้มีความสำนึกรับผิดชอบในหน้าที่ และในฐานะที่จะเป็นพลเมืองดีของชาติต่อไปข้างหน้า การให้ความรู้หรือที่เรียกว่าการสอนนั้น ต่างกับการอบรม การสอนคือการให้ความรู้แก่ผู้เรียน ส่วนการอบรมเป็นการฝึกจิตใจของผู้เรียนให้ซึมซาบติดเป็นนิสัย ขอให้ท่านทั้งหลายจงอย่าสอนแต่อย่างเดียว ให้อบรมให้ได้รับความรู้ดังกล่าวมาแล้วด้วย...”

พระบรมราโชวาท รัชกาลที่ 9

ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นิสิต

และนักศึกษาวิทยาลัยวิชาการศึกษา

วันพฤหัสบดีที่ 15 ธันวาคม 2503

คนที่เป็นครูอาจารย์ในโรงเรียนและมหาวิทยาลัย ต้องทำสองหน้าที่ คือ การสอน และอบรม ส่วน “อบรมสั่งสอน” หรือ “อบรมเลี้ยงดู” ใช้กับพ่อแม่

ครูต้องอบรมศีลธรรม จรรยา วัฒนธรรมไทย สำนี้กรับผิดชอบในหน้าที่ และเป็นพลเมืองดีของชาติ รวม 5 เรื่อง ไม่ว่าจะเป็นชั้นอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และมหาวิทยาลัย รัชกาลที่ 9 ทรงขอให้สอนและอบรมสิ่งเหล่านี้ ซึ่งคือหัวใจของการสร้างพลเมือง

พ่อแม่ทุกวันนี้ทำอยู่สองอย่าง คือส่งลูกไปเรียนโรงเรียนที่ดีที่สดุ และเรียนกวดวิชาที่ดีที่สดุ แต่อย่างอื่นไม่สอนเลย แล้วจะเป็นผู้เป็นคนได้อย่างไร

ชุกอก-ออกผล

- ทักษะชีวิต-ทักษะงาน
- ความรู้พื้นฐาน
- ความรู้เฉพาะทาง

รากแก้วมั่นคง

- มีคุณธรรม จริยธรรม
- มีวัฒนธรรม (มารยาทไทย)
- รับผิดชอบในหน้าที่
- เป็นพลเมืองดี

จากผังภาพ เราเปรียบเทียบเด็กเสมือนต้นไม้ มี 2 ส่วน คือ ส่วนที่อยู่ใต้ดิน และส่วนที่อยู่บนดิน

1. ส่วนที่อยู่ใต้ดิน เป็นส่วนที่ไม่มีใครเห็นหรือระบบราก แต่เป็นส่วนที่ต้องเข้มแข็งเพื่อให้ส่วนลำต้นและส่วนกิ่งก้านประดับประคองตัวเองได้ ซึ่งหมายถึงส่วนของการอบรมให้เกิดเป็นนิสัย โดยต้องเริ่มตั้งแต่เด็ก พ่อแม่ ครูบาอาจารย์ต้องเข้าร่วม หรือแม้แต่กระทรวงทุกกระทรวงจำเป็นต้องทำในทุกระบบ เช่น การปลูกฝังคุณธรรม 5 เรื่อง ได้แก่ พอเพียง มีวินัย สุจริต จิตสาธารณะ และความรับผิดชอบ ให้กับคนในกระทรวงของตัวเอง

2. ส่วนที่อยู่บนดิน คือ ส่วนของความรู้ การสอนตามตำราไม่ว่าจะเป็นทักษะชีวิต ทักษะงาน ความรู้พื้นฐาน ความรู้เฉพาะทางให้ออกดอกออกผลไม่แพ้ใครในอาเซียน หากเราไปเน้นข้างบนมากเกินไป ต้นไม้ต้นนี้ก็จะมีอ่อนแอข้างล่าง ไม่ได้ที่หนึ่งก็ฆ่าตัวตาย

หน้าที่

พระราชกระแสของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เกี่ยวกับพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร

- พระองค์ทรงยึดมั่นในหน้าที่
- หน้าที่ของพระองค์ ได้แก่

ในฐานะพระเจ้าแผ่นดิน - ต่อดูแลราษฎร

ในฐานะทรงเป็นพลเมืองดี - เห็นอะไรที่จะทำเพื่อบ้านเมือง
ได้ก็ต้องทำ

(วารสารมูลนิธิชัยพัฒนา, ธ.ค. 2557)

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงมีพระดำรัสเรื่องหน้าที่ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตรว่า

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงยึดมั่นในหน้าที่

ในช่วง 70 ปีที่ผ่านมา พระองค์ท่านพระราชทานพระบรมราโชวาทให้กับปวงชนชาวไทยเป็นจำนวนมากในเรื่อง **“ความซื่อสัตย์ สุจริต”** ซึ่งท่านทรงให้น้ำหนักมากที่สุด ในปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียง ท่านทรงบอกว่าต้องฝึกจิตใจคนในชาติให้มีคุณธรรม และยกตัวอย่างเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตเป็นหลักธรรมเดียว และความรับผิดชอบในหน้าที่

หน้าที่ของพระบาทสมเด็จพระ

พระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร

ในฐานะพระเจ้าแผ่นดินต้องดูแลราษฎร ในฐานะทรงเป็นพลเมืองดี เห็นอะไรที่จะทำเพื่อบ้านเมืองได้ก็ต้องทำ พระองค์ท่านทรงให้ความสำคัญกับความซื่อสัตย์สุจริต และความรับผิดชอบต่อหน้าที่เป็นอย่างมาก นั่นคือหน้าที่ในสถาบันสังคมในครอบครัว และหน้าที่ในฐานะพลเมือง สังคมเราควรมีการขยายกระแสพระราชดำรัสนี้ไปให้ทั่วประเทศ

หากเราบรมลูกหลานให้รู้จักความรับผิดชอบต่อหน้าที่เพื่อเป็นพลเมืองดี เห็นอะไรทำเพื่อส่วนรวมได้ควรทำ จะเป็นการกระทำที่มีพลังมหาศาลแฝงอยู่ หากผู้ใหญ่ในบ้านเมืองนำหลักของสมเด็จพระเทพฯ นี้ไปปลูกฝังและพัฒนาเยาวชนเด็กจะสามารถพัฒนาและทำอะไรให้บ้านเมืองเราได้อีกมาก และความเห็นแก่ตัวก็จะลดน้อยลง

และเมื่อรัชกาลที่ 10 ขึ้นครองราชย์ไม่ถึงสองเดือน ทรงมีพระราชดำรัสให้ข้าราชการไปชุดลอกคูคลองที่เน่าเหม็นอยู่ แล้วสื่อมวลชนโทรทัศน์ก็ไปสัมภาษณ์ชาวบ้านริมฝั่งคลองจึงทราบว่า การชุดลอกคูคลองส่งผลให้ปีนี้น้ำไม่ท่วม ถึงแม้ว่าฝนจะตกหนักและน้ำเยอะ หลายภาคส่วนโดยเฉพาะภาคประชาชนมองว่าเป็นสิ่งดีจึงมีการขยายเป็นระบบจิตอาสาไปทั่วประเทศด้วยเช่นกัน

และหากท่านจำได้เมื่อช่วงปี พ.ศ. 2553 – 2554 มีเหตุการณ์บ้านเมืองที่คนไทยแบ่งพรรคแบ่งพวกทั่วทั้งประเทศ คำถามคือ เราสร้างคนประเภทนี้ขึ้นมาได้อย่างไร เราจะปล่อยให้กระบวนทัศน์เหล่านี้มีอยู่ต่อไปหรือไม่ และประเทศไทยจะยังคงทนไปได้อยู่ไหม

โครงการกองทุนการศึกษา

เมื่อ พ.ศ. 2555 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตรทรงมีพระราชประสงค์จัดตั้ง “โครงการกองทุนการศึกษา” ให้องคมนตรีหาจิตอาสา และเลือกโรงเรียนที่ขาดแคลนตามชายแดน โดยในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงมีพระราชประสงค์เพียงข้อเดียวคือ “ให้โรงเรียนสร้างคนดีให้แก่บ้านเมือง” ทั้งที่พระองค์กำลังประชวรอยู่ แต่ก็ยังทรงห่วงใยโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกล ให้นำเงินไปช่วยเหลือโรงเรียนเหล่านี้และมีพระราชกระแสไว้ดังนี้

1. ให้ครูรักนักเรียน – นักเรียนรักครู : ให้ครูมีความหวังดี มีความเมตตาแก่นักเรียนให้ได้ และให้นักเรียนมีความรักและเคารพครูให้ได้ ซึ่งก็จริงว่า ถ้าลูกไม่เคารพรัก พ่อแม่ก็สอนไม่ได้ หากพ่อแม่ไม่รักลูก ก็อาจเกิดกรณีดังข่าวแม่ผลักลูกให้ตกน้ำตาย หรือกรณีผู้อำนวยการโรงเรียนมีเพศสัมพันธ์กับลูกศิษย์ ทั้งนี้อยากให้กระทรวงศึกษาธิการมีความ Smart เห็นความถูกต้องเป็นสำคัญ และมี Integrity

2. ให้ครูสอนเด็กให้มีน้ำใจแก่เพื่อน : พระองค์ทรงยกตัวอย่างว่าอย่าสอนให้เด็กแข่งขันเพื่อเอาที่หนึ่ง คนเรียนเก่งในชั้นควรตีเพื่อน

ที่เรียนช้า และให้ทุกคนแข่งกับตัวเอง เพราะคนเรียนเก่งที่ตีวเพื่อน
ด้วยแล้วแข่งกับตัวเองก็จะยิ่งเก่งไปใหญ่ ส่วนคนเรียนได้กลางๆ และ
คนเรียนไม่เก่ง แข่งกับตัวเองแล้วจะกลายเป็นคนเก่งได้

โรงเรียนของพระองค์ท่าน เมื่อครบ 1 ปี เราไปดูผลคะแนน
O-net ของโรงเรียน คะแนนขึ้นทุกโรงเรียน โดยที่เราไม่ได้เน้นว่า
โรงเรียนสร้างคนเก่ง

3. ให้ครูจัดกิจกรรมให้เด็กทำเป็นหมู่คณะ : เพื่อเด็กจะได้เห็น
คุณค่าของความสามัคคี

ปี พ.ศ. 2542 เรามี พรบ. การศึกษา แต่ทว่าวัตถุประสงค์การ
ศึกษามุ่งคิดว่าเด็กจะได้อะไร แต่ไม่คิดว่าสังคมจะได้อะไร กล่าวได้
ว่าเป้าหมายการศึกษาในอดีตคือ ทำให้เด็ก เก่ง - ดี - (ตัวเอง) มีสุข
แต่วันนี้เป้าหมายการศึกษาต้องเปลี่ยนเป็น ดี - เก่ง - จิตอาสา
ทำเพื่อบ้านเมืองและประชาชน ถือเป็น National agenda ที่ยิ่งใหญ่
และสามารถเปลี่ยนแปลงประเทศไทยได้

กองทุนการศึกษาได้ดำเนินการตั้งแต่เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2555 –
ธันวาคม พ.ศ. 2558 มีทั้งหมด 4 รุ่น ใน 4 ภาค รวมทั้งสิ้น 155 โรงเรียน

รุ่น	จำนวนโรงเรียน (แห่ง)		
	สังกัด สพฐ.	สังกัด สอศ.	รวม
รุ่นที่ 1 ภาคกลาง	19	4	23
รุ่นที่ 2 ภาคกลาง	32	8	40
รุ่นที่ 3 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้	46	-	46
รุ่นที่ 3 ภาคเหนือ	46	-	46
รวมทั้งสิ้น	143	12	155

โดยรัชกาลที่ 9 มีรับสั่งให้เลือกโรงเรียนที่แย่ที่สุดและรับสั่งว่า “การสร้างคนดีเป็นเรื่องที่ยากและยาว แต่ก็ต้องทำ ขอให้ถือเป็นหน้าที่” และองคมนตรีอย่าทำเอง ให้เชิญอาสาสมัครมาเยอะๆ ช่วยกัน เพราะเป็นเรื่องใหญ่มาก

โรงเรียนคุณธรรมจริยธรรม

โรงเรียนปทุมบก : พ.ศ. 2553 โรงเรียนบางมูลนากภูมิวิทยาคม จ.พิจิตร

ช่วงที่ 1 : พ.ศ. 2555 กองทุนการศึกษา

ช่วงที่ 2 : พ.ศ. 2557 มูลนิธิยุวสถิรคุณ

ช่วงที่ 3 : พ.ศ. 2559 กระทรวงศึกษาธิการ

ในปี พ.ศ. 2553 สมัยนั้นผมได้ทำงานร่วมกับคุณปราโมทย์ โชติมงคล อดีตประธานผู้ตรวจการแผ่นดินและคุณนราทิพย์ พุ่มทรัพย์ อดีตผู้อำนวยการศูนย์คุณธรรม โดยไปทำงานกับโรงเรียนบางมูลนากภูมิวิทยาคม จังหวัดพิจิตร ซึ่งมีปัญหาต่างๆ และแย่ที่สุด เช่น ผู้อำนวยการโรงเรียนทุจริตใช้น้ำมันหลวงเติมรถยนต์ของ

ตนเอง ครูกลับบ้านเวลาบ่ายสอง ครูสอนพิเศษที่บ้านทำให้สอนใน ชั่วโมงไม่เต็มที เด็กมีปัญหาติดยา หนีเรียน ท้องก่อนวัย เป็นต้น

สำหรับโครงการ เริ่มจากโรงเรียนบางมูลนากภูมิวิทยาคมแห่งนี้ โดยได้เข้าไปขอร้องผู้อำนวยการโรงเรียนในสมัยนั้นให้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อพัฒนาและเปลี่ยนแปลงโรงเรียนในเวลาก่อนเกษียณ 2 ปี ซึ่งไม่ได้มีรูปแบบหรือแบบแผน มีเพียงความปรารถนาที่หวังให้โรงเรียนที่แย่มากที่สุดกลายเป็นโรงเรียนที่ดี

ต่อมาจัดให้มีกิจกรรมศึกษาดูงานที่มูลนิธิฉือจี้ ซึ่งเป็นองค์กรด้านจิตอาสาเพื่อส่วนรวม โดยให้ผู้อำนวยการ ครูและนักเรียน ได้เข้าไปเรียนรู้ที่มูลนิธิเป็นเวลาสองอาทิตย์ ให้ไปหาเพียงคำตอบเดียวว่าทำไมคนที่มูลนิธิฉือจี้ถึงทำอะไรเพื่อส่วนรวมได้โดยที่ตัวเองไม่ได้อะไร และเมื่อกลับมา ก็พบว่าทุกคนมีความตั้งใจขอเปลี่ยนแปลงเพื่อโรงเรียน

นอกจากนั้น ตลอดปี พ.ศ. 2553 ผม คุณปราโมทย์ และคุณนราทิพย์ ได้เดินทางไปพูดคุยกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาครัฐ ครู ผู้ปกครอง และคนในชุมชน เพื่อขอให้ทุกคนเห็นพ้องกันว่าโรงเรียนอยู่ไม่ได้ ต้องปรับกระบวนการทัศน์และวิถีคิด หลังจากนั้นก็ได้ ออกแบบขั้นตอนการเป็นโรงเรียนคุณธรรม เกิดผลและเห็นการเปลี่ยนแปลงภายใน 2 ปี ซึ่งก็พบการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ทั้งผู้บริหาร ครู นักเรียน รวมทั้งผู้ปกครองต่างมีส่วนร่วมกับการกิจกรรมของโรงเรียน เด็กเรียนดีขึ้นมาก สอบเข้าสถาบันอุดมศึกษาได้ มีระเบียบวินัย ปัญหายาเสพติดและท้องในวัยเรียนลดลง เด็กนักเรียน 2,000 คนในโรงเรียนมีชมรมของตนเอง และมีชมรมหนึ่งที่เป็นกิจกรรมดูแล

คนแก่ในเทศบาลซึ่งถือเป็นกิจกรรมที่ดีมาก และมีคณะกรรมการผู้ปกครองจิตอาสาจัดเวรมารับนักเรียนหน้าโรงเรียน เป็นต้น

ในปี พ.ศ. 2555 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตรทรงมีพระกระแสรับสั่งให้ตั้งกองทุนการศึกษา แล้วในที่ประชุมองคมนตรี โดยองคมนตรี ชลิต พุกผาสุข ได้ไปเยี่ยมโรงเรียนนี้ ท่านบอกว่าทำไมไม่เอารูปแบบของโรงเรียนบางมูลนากฯ มาใช้ละ จนสุดท้ายท่านพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ให้นำรูปแบบนั้นมาใช้ และตั้งชื่อให้ว่า “โรงเรียนคุณธรรมจริยธรรม” ปัจจุบันเรียกย่อว่า “โรงเรียนคุณธรรม”

ปี พ.ศ. 2555 – 2557 เราทำกิจกรรมร่วมกับ 155 โรงเรียน โดยเราให้นักวิชาการจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ไปทำการวิจัยและประเมินผลโรงเรียนหนึ่งให้ ซึ่งผลออกมาดีหมด และคิดอยากทำกับโรงเรียนอื่นด้วย แต่ไม่มีงบประมาณเพียงพอ

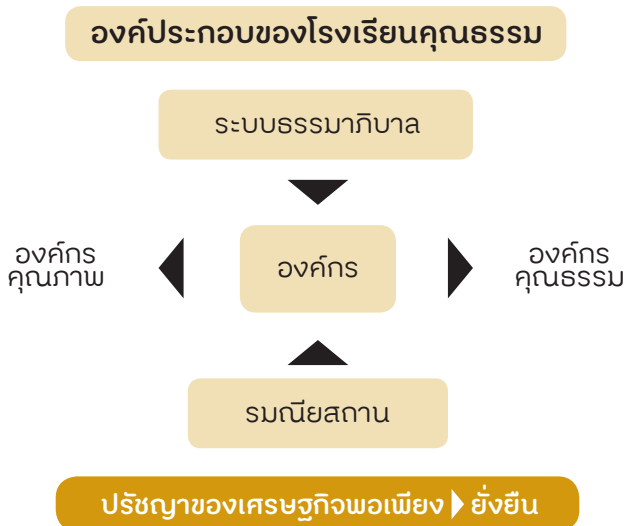
ปี พ.ศ. 2559 กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายดำเนินงานเรื่องโรงเรียนคุณธรรม และปัจจุบันก็ยังดำเนินการอยู่

จากโรงเรียนคุณธรรมขยายสู่สถานศึกษาคุณธรรมในระดับต่างๆ ได้แก่

1. โรงเรียนคุณธรรม
2. วิทยาลัยอาชีวศึกษาคุณธรรม 1 แห่ง ที่วิทยาลัยเทคนิคโพธาราม
3. มหาวิทยาลัยคุณธรรม 2 - 3 แห่ง
4. โรงพยาบาลคุณธรรม มีมากกว่า 80 เปอร์เซนต์ทั่วประเทศ บางจังหวัดทำทุกแห่ง เช่น จังหวัดตากและจังหวัดเพชรบูรณ์ ทำตั้งแต่โรงพยาบาลจังหวัด โรงพยาบาลอำเภอ และโรงพยาบาลสุขภาพตำบล

5. บริษัท / โรงงานคุณธรรม 2 – 3 แห่ง

6. อื่นๆ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มี 1 แห่ง คือตำบลเพนียด อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี โดยมีจุดเริ่มต้นจากกำนันผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนในตำบลเรียกร้องให้จัดตั้งตำบลคุณธรรมจากปัญหายาเสพติด ดำเนินการได้ประมาณ 1 ปีกว่า สามารถเปลี่ยนจากหน้ามือเป็นหลังมือ

องค์กร : เป็นแนวคิดแรกเริ่มที่ต้องการให้เป็นองค์กรคุณธรรม

ระบบธรรมาภิบาล : คอร์รัปชันในระบบการศึกษาของเรามีมากนัก กระทรวงศึกษาธิการควรนำระบบธรรมาภิบาลเข้ามาใช้ในโรงเรียนเป็น School good governance หรือจะเป็น University good governance และ College good governance มันถึงเวลาแล้วที่รัฐบาลควรเคียวเชื้ญตรงนี้

กระบวนการของระบบธรรมาภิบาล

1. **มีเป้าหมาย** คือ ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
“ประหยัด – เรียบง่าย – ประโยชน์สูงสุด”

2. **โครงสร้างระบบธรรมาภิบาล** มี 4 ระดับ

ระดับที่ 1 : เจ้าขององค์กร

ระดับที่ 2 : คณะผู้กำหนดนโยบาย

ระดับที่ 3 : ผู้บริหาร

ระดับที่ 4 : ผู้ปฏิบัติ

3. **หลักการ** คือ ต้องมี

3.1 ความรับผิดชอบ (Responsibility): พันธสัญญาที่ผู้
ครองตำแหน่งในองค์กรจะปฏิบัติงานให้แก่องค์กร

3.2 การรับผิดชอบ (Accountability): พันธสัญญาที่ผู้ใด
เมื่อเริ่มลงมือทำงานจนทำงานเสร็จแล้ว

- เมื่อปฏิบัติชอบให้รับชอบ
- เมื่อปฏิบัติผิดให้รับผิดชอบ

4. **กลไกการทำงานคือ**

- ความโปร่งใส (Transparency): ออกแบบบริหาร
- ตรวจสอบได้ (Audit): จากภายในและภายนอก

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใช้ได้กับองค์กรทุกประเภท รวมทั้งโรงเรียนด้วย เพราะปรัชญานี้มุ่งหวังให้โรงเรียนเป็นโรงเรียนที่ยั่งยืน

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ประกอบด้วย เงื่อนไข 3 ประการ คือ

1. มีคุณธรรม โดยเฉพาะความซื่อสัตย์สุจริต
 - ใช้หลักความรู้ - วิชาการให้รู้จริงและรอบคอบ
 - ใช้สติ - ปัญญา และความขยันอดทน
2. มีองค์ประกอบของการตัดสินใจให้ใช้ “ทางสายกลาง” คือ ความพอเพียง ประกอบด้วย
 - พอประมาณตามอัตภาพ
 - มีเหตุผล
 - ไม่กระทบภูมิคุ้มกันขององค์กรในมิติใดมิติหนึ่ง
3. การสร้างภูมิคุ้มกันหรือความเข้มแข็งให้แก่องค์กรต้องมีภูมิคุ้มกันในด้านต่างๆ ได้แก่
 - ด้านวัตถุ (การเงิน และทรัพย์สิน)
 - ด้านสังคม (ศีลธรรม การศึกษา และสุขภาพ)
 - ด้านสิ่งแวดล้อม
 - ด้านวัฒนธรรม

จะเป็นสิ่งดี ซึ่งมีเป้าหมายคือ สบายกาย สบายใจ และสะดวก โดยมีวิธีการคือ การออกแบบตกแต่งภายในอาคาร และออกแบบตกแต่งสิ่งแวดล้อมนอกอาคาร รวมถึงการปลูกต้นไม้ด้วย

6 ขั้นตอนการสร้างองค์กรคุณธรรม

1. ทุกภาคส่วนเห็นพ้องต้องกันมาร่วมในกระบวนการ ได้แก่ ผู้อำนวยการ ครู นักเรียน ภารโรง โดยที่

ข้อที่ 1 ทุกคนต้องเข้ามาร่วมในกระบวนการ

ข้อที่ 2 คุณธรรมนี้ไม่ใช่เฉพาะศาสนาใด เป็นคุณธรรมสากล

2. ระดมความคิด - ทำบัญชี 2 ชุด

บัญชีชุดที่ 1: พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ (ที่ผ่านมา) ในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา ทุกคนเขียน 1 ความเห็น มองจุดบกพร่องของโรงเรียนที่ต้องการพัฒนาทั้งโรงเรียน เช่น ครูมาสาย (ไม่ต้องระบุตัวตน) แล้วมาหาความถี่

บัญชีชุดที่ 2: พฤติกรรมที่พึงประสงค์ (ที่จะปฏิบัติในหนึ่งปีข้างหน้า) ความปรารถนาที่อยากทำซึ่งเชื่อว่าจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงบัญชีที่ 1 ได้มากที่สุด แล้วนำมาหาความถี่

3. ระดมความคิด - กำหนดคุณธรรมหลัก (= อัตลักษณ์เชิงคุณธรรม, ยาวพิเศษ) อันจะลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และเพิ่มพฤติกรรมที่พึงประสงค์ พบว่ามีคุณธรรมตรงกันคือ

เช่น ก. ความซื่อสัตย์

ข. ความรับผิดชอบ

ค. ความมีน้ำใจ

4. แต่ละภาคส่วนระดมความคิดว่าภาคส่วนของตนจะมีนโยบายหรือแนวปฏิบัติอะไรบ้างใน 1 ปีข้างหน้า ทั้งผู้บริหาร ครู บุคลากร นักเรียน ในประเด็นคุณธรรม ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความมีน้ำใจ ต้องแปลงคุณธรรมให้เป็นการกระทำให้ได้ ดังเช่น

ความซื่อสัตย์ : ครูไม่เบียดเบียนเวลาราชการ จัดซื้อจัดจ้างต้องโปร่งใส นักเรียนไม่ลอกการบ้านเพื่อน

ความรับผิดชอบ : มีหน้าที่เป็นนักเรียน เป็นลูก มีการยกมือไหว้พ่อแม่เมื่อจะไปโรงเรียน ไม่เที่ยว ต้องดูหนังสือ ไม่หนีเรียน ครูรับผิดชอบการสอนอย่างเต็มที่ในหน้าที่

ความมีน้ำใจ : ผู้ปกครองตั้งชมรมผู้ปกครองจิตอาสา

การวางแผนใน 1 ปีข้างหน้าของแต่ละภาคส่วน

	ภาคส่วนที่ 1	ภาคส่วนที่ 2	ภาคส่วนที่ 3
ความซื่อสัตย์			
ความรับผิดชอบ			
ความมีน้ำใจ			

5. ประเมินผลสิ้นปี เพื่อดูการเปลี่ยนแปลง เช่น เด็กติดยาลดลงหรือไม่ เด็กท้องวัยเรียนยังมีหรือไม่

- พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลดลงเท่าไร
- พฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้นเท่าไร
- ผลลัพธ์อื่นๆ เช่น ความสามัคคี ความช่วยเหลือเกื้อกูล การประหยัด ฯลฯ

6. เริ่มกระบวนการใหม่สำหรับปีต่อไป ตามขั้นตอนที่ 1-5 ทำจนเกิดเป็น “วัฒนธรรมองค์กร”

การอบรมจนเกิดเป็นนิสัยประจำชาติ

นิสัยประจำชาติ

ญี่ปุ่น	มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ รับผิดชอบต่อส่วนรวม
สิงคโปร์	ซื่อสัตย์ มีวินัย ใฝ่เรียนรู้
เกาหลีใต้	มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ สู้งานหนัก
ไทย	ซื่อสัตย์ รับผิดชอบ มีน้ำใจ

กล่าวได้ว่า 5 คุณธรรมนี้ “พอเพียง วินัย สุจริต จิตสาธารณะ และรับผิดชอบ” อยู่ในใจของคนอยู่แล้วและถือเป็นคุณธรรมของประเทศ

เมื่อวันที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2560

ในหลวงรัชกาลที่ 10 ทรงมีพระบรมราโชบายด้านการศึกษาว่าการศึกษาต้องมุ่งสร้างพื้นฐานที่ดีให้แก่ผู้เรียน (เด็กไทย) ดังนี้ คือ

1. ให้ทัศนคติที่ดีถูกต้องต่อบ้านเมือง

- มีความรู้ความเข้าใจต่อชาติบ้านเมือง
- ยึดมั่นในศาสนา
- มั่นคงในสถาบันพระมหากษัตริย์
- มีความเอื้ออาทรต่อครอบครัวและชุมชนของตน

2. พื้นฐานชีวิต (= อุปนิสัย) ที่มั่นคงเข้มแข็ง

- รู้จักแยกแยะสิ่งที่ผิด – ชอบ / ชั่ว – ดี
- ปฏิบัติแต่สิ่งที่ชอบ สิ่งที่ดีงาม
- ปฏิเสธสิ่งที่ผิด สิ่งที่ชั่ว
- ช่วยกันสร้างคนดีให้แก่บ้านเมือง

3. มีอาชีพ – มีงานทำ

- การเลี้ยงดูลูกหลานในครอบครัว หรือการฝึกฝนอบรมในสถานศึกษาต้องมุ่งให้เด็กและเยาวชนรักงาน สู้งาน ทำจนงานสำเร็จ
- การฝึกฝนอบรมทั้งในหลักสูตรและนอกหลักสูตรต้องมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนทำงานเป็น และมีงานทำในที่สุด
- ต้องสนับสนุนผู้สำเร็จหลักสูตรมีอาชีพ มีงานทำ จนสามารถเลี้ยงตัวเองและครอบครัว

ยกตัวอย่าง

โรงเรียนบ้านเขาขวาง จังหวัดลพบุรี ที่เปิดสอนระดับอนุบาล 1 - ประถมศึกษาปีที่ 6

เป้าหมาย: เด็กอนุบาล 2 – ประถมศึกษาปีที่ 6 ต้องทำอาชีพได้ปีละ 1 อาชีพ ส่วนอนุบาล 1 ยังไม่ต้องมีอาชีพ

- อ.2 ต้องเพาะถั่วงอกเป็นทุกคน
- ป.1 ต้องเพาะเมล็ดทานตะวันเป็น
- ป.2 ต้องปลูกผักลงดิน
- ป.3 ต้องเลี้ยงไส้เดือน และทำปุ๋ย
- ป.4 ต้องทำนา
- ป.5 ต้องเลี้ยงปลาได้
- ป.6 ต้องเลี้ยงไก่

จบจากโรงเรียนนี้แล้ว ต้องทำได้ทั้ง 6 อาชีพ เมื่อจบแล้วจะไปต่อที่ไหนก็ได้ ทำให้เห็นว่าเด็กได้ทำงาน กับเพื่อน กับกลุ่ม เด็กรู้ว่าอะไรผิด อะไรถูก กล้ารับผิดรับถูก เด็กเกิดความภาคภูมิใจในงานตนเอง ไม่ใช่เรียนแต่ทฤษฎี ทิ้งนี้ครอบครัว ชาวบ้าน เกิดความสุข เกิดความร่วมมือในชุมชน ร่วมแรงร่วมใจ

4. เป็นพลเมืองดี

- การเป็นพลเมืองดี เป็นหน้าที่ของทุกคน
- ครอบครัว – สถานศึกษา และสถานประกอบการ ต้องส่งเสริมให้ทุกคนมีโอกาสทำหน้าที่เป็นพลเมืองดี
- การเป็นพลเมืองดีคือ “เห็นอะไรที่จะทำเพื่อบ้านเมืองได้ก็ต้องทำ” เช่น งานอาสาสมัคร งานบำเพ็ญประโยชน์ งานสาธารณกุศล ให้ทำด้วยความมีน้ำใจและความเอื้ออาทร

ขอบพระคุณครับ

คำสั่งคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปเพื่อรองรับการปรับเปลี่ยนตามนโยบาย THAILAND 4.0
ที่ ๑ /๒๕๖๐
เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการเตรียมคนไทยสู่ศตวรรษที่ ๒๑

ตามที่ได้มีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ ๑๙๔/๒๕๖๐ ลงวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๐ แต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปเพื่อรองรับการปรับเปลี่ยนตามนโยบาย THAILAND 4.0 นั้น

เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมด้านกำลังคนของประเทศรองรับการปรับเปลี่ยนตามนโยบาย THAILAND 4.0 ในศตวรรษที่ ๒๑ อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๒.๖ แห่งคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ ๑๙๔/๒๕๖๐ ลงวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๐ ประกอบกับมติคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปเพื่อรองรับการปรับเปลี่ยนตามนโยบาย THAILAND 4.0 ในการประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๖๐ เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๐ จึงแต่งตั้งคณะกรรมการเตรียมคนไทยสู่ศตวรรษที่ ๒๑ โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ดังนี้

๑. องค์ประกอบ

(๑) นายสุวิทย์ เมษินทรีย์	ที่ปรึกษา
(๒) นายเทียนฉาย กีระนันทน์	ประธานอนุกรรมการ
(๓) เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หรือผู้แทน	อนุกรรมการ
(๔) เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ หรือผู้แทน	อนุกรรมการ
(๕) ปลัดกระทรวงมหาดไทย หรือผู้แทน	อนุกรรมการ
(๖) โฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี หรือผู้แทน	อนุกรรมการ
(๗) นางสาวปารีชาต สดาศิตานนท์	อนุกรรมการ
(๘) นายพลเดช ปิ่นประทีป	อนุกรรมการ
(๙) นายมานิจ สุขสมจิตร	อนุกรรมการ
(๑๐) นายวิชัย อัครัสกร	อนุกรรมการ
(๑๑) นายสมพร ใ้ไขบางยาง	อนุกรรมการ
(๑๒) นางสาวอ่อนอุษา ลำเลียงพล	อนุกรรมการ
(๑๓) นางสาวรณิ คำมัน	อนุกรรมการและเลขานุการ

(๑๔) อธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
(๑๕) ผู้จัดการกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
(๑๖) ผู้อำนวยการศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน)	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
(๑๗) นายวันฉัตร สุวรรณกิติ	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๒. อำนาจหน้าที่

- (๑) ประสาน และบูรณาการดำเนินงานของทุกภาคส่วน เพื่อเตรียมความพร้อมของคนไทย ในศตวรรษที่ ๒๑ รองรับการปรับเปลี่ยนตามนโยบาย THAILAND 4.0
- (๒) ขับเคลื่อนการดำเนินงานเพื่อสร้างกระบวนการทัศน์และหลักคิดที่เหมาะสมให้กับคนไทย ให้สอดคล้องกับนโยบาย THAILAND 4.0
- (๓) ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งวิเคราะห์ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข เสนอต่อคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูป เพื่อรองรับการปรับเปลี่ยนตามนโยบาย THAILAND 4.0
- (๔) เชิญบุคคลและองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ความเห็นและแนวทางปฏิบัติต่อคณะอนุกรรมการ เตรียมคนไทยสู่ศตวรรษที่ ๒๑ และแต่งตั้งคณะทำงาน เพื่อช่วยเหลือในการปฏิบัติงาน ตามความจำเป็นและเหมาะสม
- (๕) ปฏิบัติงานตามภารกิจอื่นใดที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูป เพื่อรองรับการปรับเปลี่ยนตามนโยบาย THAILAND 4.0

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๐

พลเอก

(ประยุทธ์ จันทร์โอชา)

นายกรัฐมนตรี

ประธานกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูป
เพื่อรองรับการปรับเปลี่ยนตามนโยบาย THAILAND 4.0

**หนังสือชุดความรู้ :
กระบวนการทัศนและหลักคิดที่เหมาะสมสำหรับคนไทย**

โดย ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย
และ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.เทียนฉาย กีระนันท์

ผู้จัดพิมพ์เผยแพร่ : ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน)
เลขที่ 69 อาคารวิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล (CMMU)
ชั้น 16-17 ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงสามเสนใน เขตพญาไท
กรุงเทพฯ 10400
โทรศัพท์ 0-2644-9900 โทรสาร 0-2644-4901
Website : www.moralcenter.or.th

ที่ปรึกษา : นายสิน สีสอน ผู้อำนวยการศูนย์คุณธรรม
คณะผู้จัดทำ : เจ้าหน้าที่ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน)
นายประมวล บุญมา
นางสาวน้ำฝน พันธะวงศ์
นางสาวภัททิรา วิริยะสกุลธรณ์
นางสาวจิระวรรณ บรรเทาทุกข์
นายบุญญานนท์ ศรีโท
นางสาวอสมมา ปัทมะสังข์
นางรติกร วังวงศ์
นางสาวกมลวรรณ จันคำสี

เรียบเรียงและออกแบบรูปเล่ม : บริษัท ชวนทำ จำกัด
81 ซอยโชคชัยสี่ 46 ถนนโชคชัยสี่ แขวงลาดพร้าว เขตลาดพร้าว
กทม. 10230
โทรศัพท์ 0-89-144-4717, 0-86-338-5156

ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน)

69 อาคารวิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล

(CMMU) ชั้น 16-17 ถนนวิภาวดีรังสิต

แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400

โทรศัพท์ 0-2644-9900 โทรสาร 0-2644-4901-3

www.moralcenter.or.th

Facebook : moral centre, moral spaces